

سوال

روزه‌ی روز شنبه در غیر ماه رمضان چه حکمی دارد؟ اگر عرفه در شنبه واقع شود چطور؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

روزه گرفتن روز شنبه به تنهایی مکروه است، زیرا ترمذی (۷۴۴) و ابوداود (۲۴۲۱) و ابن ماجه (۱۷۲۶) از عبدالله بن بسر از خواهرش روایت کرده‌اند که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: **روز شنبه را روزه نگیرید مگر در مواردی که بر شما فرض شده، و اگر کسی از شما جز پوست انگور یا شاخه‌ی درختی نیافت، همان را بمکد [و روزه نماند] آلبانی در إرواء الغلیل (۹۶۰) آن را صحیح دانسته است.** ابوعیسی ترمذی می‌گوید: **این حدیثی حسن است و کراهت در این حدیث یعنی آنکه شخص فقط روز شنبه را روزه بگیرد، زیرا یهودیان شنبه را گرامی می‌داشتند.**

ابن قدامه - رحمه الله - در مغنی (۵۲ / ۳) می‌گوید: **اصحاب ما می‌گویند: روزه گرفتن شنبه به تنهایی مکروه است... مکروه این است که شنبه به تنهایی روزه گرفته شود، اما اگر روزی دیگر همراه آن روزه شود، مکروه نخواهد بود، به دلیل حدیث ابی‌هریره و جویریة، و اگر موافق با روزه‌ی [دیگری باشد که] انسان [می‌گیرد] اشکالی ندارد.**

منظور وی حدیث ابوهریره - رضی الله عنه - است که بخاری (۱۹۸۵) و مسلم (۱۱۴۴) روایت کرده‌اند مبنی بر اینکه پیامبر - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: **کسی از شما روز جمعه را روزه نگیرد مگر آنکه یک روز قبل یا بعد از آن [همراه آن روزه بگیرد].**

و حدیث جویریة را بخاری (۱۹۸۶) روایت کرده است که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - روز جمعه نزد ایشان رفت در حالی که ایشان [یعنی جویریة رضی الله عنها] روزه بود، پس فرمود: **آیا دیروز روزه بوده‌ای؟** گفت: نه. فرمود: **آیا می‌خواهی فردا روزه باشی؟** گفت: نه. **آنگاه رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: پس افطار کن.**

این حدیث و حدیث پیش از آن صراحتاً دلالت بر جواز روزه‌ی روز شنبه در غیر رمضان دارند، البته برای کسی که جمع‌ه‌ی قبل از آن را روزه بگیرد.

همچنین در صحیحین از پیامبر - صلی الله علیه وسلم - روایت است که فرمود: **محبوب‌ترین روزه نزد الله روزه‌ی داوود**

است؛ وی یک روز را روزه می‌گرفت و یک روز افطار می‌کرد.

بر اساس این حدیث در روزه‌ی داوود [که یک روز در میان است] ناگزیر انسان برخی اوقات شنبه را به تنهایی روزه خواهد گرفت. از این حدیث دانسته می‌شود که اگر شنبه با روزه‌ای که انسان معمولاً می‌گیرد - مانند روزه‌ی عرفه یا عاشورا - در توافق باشد، روزه گرفتن آن ولو به تنهایی اشکالی ندارد.

حافظ ابن حجر - رحمه الله - در فتح الباری ذکر کرده که روزه‌ی روز جمعه برای کسی که عادت به روزه گرفتن ایام خاصی مانند عرفه دارد در صورتی که عرفه در جمعه واقع شود، اشکالی ندارد. پیش‌تر سخن ابن قدامه - رحمه الله - را در این باره ذکر کردیم.

شیخ ابن عثیمین - رحمه الله - می‌گوید:

«باید بدانیم که روزه‌ی روز شنبه چند حالت دارد:

حالت اول این است که روزه‌ی فرض در جمعه واقع شود، مانند روزه‌ی رمضان یا قضای آن و روزه‌ی کفاره و روزه‌ی بدل از هدی تمتع و مانند آن. در این صورت روزه گرفتن جمعه در صورتی که برای آن ویژگی خاصی قائل نشویم اشکالی ندارد.

حالت دوم این است که قبل از آن جمعه را روزه بگیرد که اشکالی ندارد، زیرا پیامبر - صلی الله علیه وسلم - به یکی از امهات مومنین که روز جمعه را روزه گرفته بود فرمود: **آیا دیروز روزه بودی؟** گفت: نه. فرمود: **آیا فردا روزه می‌گیری؟** گفت: نه. سپس فرمود: **پس افطار کن.** این سخن ایشان که فرمودند: **آیا فردا روزه می‌گیری؟** دال بر جواز روزه گرفتن شنبه همراه با جمعه است.

حالت سوم این است که شنبه مصادف با یکی از ایامی باشد که روزه گرفتن در آن مشروع و مستحب است، همانند ایام بیض (روزهای سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم هر ماه قمری) و روز عرفه و روز عاشورا و شش روز از شوال برای کسی که روزه‌ی رمضان را کامل به جای آورده و روز نهم ذی الحجه، که در این صورت روزه گرفتن آن اشکالی ندارد زیرا این روزه به نیت روز شنبه نیست بلکه به سبب مستحب بودن روزه در این ایام است.

حالت چهارم آن است که روز شنبه مصادف با روزی باشد که شخص بطور معمول روزه می‌گیرد. مثل کسی که یک روز در میان روزه می‌گیرد و تصادفاً برخی از روزه‌هایش با شنبه مصادف می‌شود که باز اشکالی ندارد، چنانکه پیامبر - صلی الله علیه وسلم - هنگام نهی از روزه گرفتن یک یا دو روز پیش از رمضان می‌فرماید: **مگر کسی که روزه‌ای را [به طور معمول] می‌گیرد، پس آن را روزه بگیرد که این مورد نیز چنین است.**

حالت پنجم به این صورت است که فرد روز شنبه را به طور ویژه روزه‌ی مستحب بگیرد، که اگر حدیث وارده در نهی از آن

صحيح باشد، اين روزه مورد نهی قرار گرفته است» مجموع فتاوی و رسائل الشيخ ابن عثيمين (٥٧ / ٢٠).

والله اعلم